

Ярослав Слуцький, кандидат педагогічних наук
викладач англійської мови циклової комісії гуманітарних дисциплін
Донбаського державного коледжу технологій та управління, м. Торецьк, Донецька обл.

СОЦІАЛІЗАЦІЯ СТУДЕНТІВ КОЛЕДЖУ ЗА ДОПОМОГОЮ УЧАСТІ У ВОЛОНТЕРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглядається проблема соціалізації студентської молоді за допомогою участі у волонтерській діяльності, що враховує технічний статус коледжу. Визначено, що соціалізація є важливим елементом становлення повноцінної особистості в сучасному світі, здатної проводити професійну діяльність. Виявлено, що процес соціалізації складається з двох етапів: загальну соціалізацію та професійну соціалізацію. Проведений аналіз наукових робіт вітчизняних дослідників дозволив дійти до висновку, що етап загальної соціалізації включає в себе розвиток основних суспільних цінностей особистості, етап професійної соціалізації спрямований на розвиток певних компетенцій, необхідних для виконання тієї чи іншої діяльності. Доведено, що обидва етапи соціалізації формуються більш ефективно при участі студента у діяльності волонтерського характеру.

Ключові слова: соціалізація; волонтерська діяльність; професійні навички; соціальна різноманітність; загальна соціалізація; професійна соціалізація; внутрішні цінності.

Лит. 6.

**Yaroslav Slutskiy, Ph.D. (Pedagogy), Lecturer of English of the
Cyclic Commission of Humanitarian Disciplines Department
Donbass State College of Technologies and Management, Toretsk, Donetsk region**

THE SOCIALIZATION OF COLLEGE STUDENTS WITH THE HELP OF PARTICIPATION IN THE VOLUNTEERING ACTIVITY

The article deals with the problem of socialization of students with the help of participation in the volunteering activity, taking into account the technical status of the college.

It is indicated that the basis of teaching the college students are the subjects of technical orientation. However, this fact does not negate the need of students socialization, that will contribute to their formation as full members of the modern society, who have an idea of social values and are able to comply with them. Therefore, an important factor of this kind of socialization can be the volunteering activity, which is an indicator of the availability of the basis of public values, and will also contribute to their further development.

The analysis of scientific works of domestic researchers allowed us to make the conclusion that an important factor can be considered the volunteer's desire to apply these knowledges, having a theoretical focus, in practice. Because using of competences only in the theoretical sense will not bring a positive result of the ongoing activities. It was revealed that the first stage of socialization is the consequence of the student's participation in the volunteering activity in general, which contributes to the formation of common values, which are necessary for the student to form oneself as an individual. The second stage is the formation of more specific qualities and knowledges which are necessary for the professional activity.

Based on these characteristics, we can talk about the existence of two necessary conditions for the socialization of the individual: the formation of social values and the professional qualities or competences. Therefore, answering the following questions, it is necessary to note the importance of socialization of college students. This is a necessary condition for their formation not only in the professional sphere, but also for their self-improvement. What about the second question of the relationship of volunteering with the process of students' socialization, we can note that this activity contributes to the formation of socially significant personal qualities (empathy, the desire to provide free assistance, the desire to provide an assistance to their community, which will lead to the understanding of the importance of volunteering for the state), and professional skills (the activity in the context of their future specialization can be compared with the experience of practice at the production).

Keywords: socialization; volunteering activity; professional skills; social diversity; general socialization; professional socialization; inner values.

Постановка проблеми. Волонтерська діяльність має глибокі історичні корені, що стало передумовою до подальшого розвитку даного феномена, який проходив в декількох площинах: нормативно-правовому

(прийняття національних і міжнародних законопроектів, резолюцій, положень і т.п. для впровадження волонтерства в усі сфери соціального життя), педагогічному (який надавав можливість розвитку програм відбору, навчання і

СОЦІАЛІЗАЦІЯ СТУДЕНТІВ КОЛЕДЖУ ЗА ДОПОМОГОЮ УЧАСТІ У ВОЛОНТЕРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

підготовки волонтерів до проведення діяльності), соціально-політичному (який сприяв виникненню передумов для розвитку добровольчого сектору).

У сучасному світі соціалізація має важливе значення для розвитку особистості і становлення її як професіонала, здатного до виконання поставлених завдань. Волонтерська діяльність може бути тим фактором, який сприятиме більш якісному процесу соціалізації.

Таким чином, участь у волонтерській діяльності особистостей, які проходять етап соціалізації та навчання, тобто студентів, є запорукою їх більш якісного внутрішнього розвитку.

Аналіз основних досліджень і публікацій.

Проблемам ролі волонтерства у роботі з молоддю присвячували свої дослідження Г. Лактіонова, С. Савченко, С. Харченко та ін. Питаннями підготовки до виконання волонтерської діяльності займалися О. Безпалько, Р. Вайнола, А. Капська, Т. Лях. На важливості соціалізації та розвитку соціокультурної компетенції у сучасному світі наголошувала О. Марчук. У свою чергу О. Повстин зазначав на важливості формування інституту благодійності в Україні.

Зарубіжні дослідники також приділяли належну увагу добродійництву, серед них І. Ровайнен (соціальні чинники, що вплинули на виникнення Руху громад), М. Нортон (розвиток соціального сектору США), М. Ланган (причини кризи у соціальному секторі), Джозеф Крукер (особливості сучасної добродійності).

Також варто звернути увагу на ґрунтовні дослідження А. Кадушиної, М. Бадаві, Р. Джонса, Х. Джонса, К. Джонса, М. Лангана, К. Лейборна, Дж. Пойнтера, Г. Троцко, Е. Янгхазбанда, що надають можливість виділення етапів системи соціального сектору.

Формування мети статті. Мета дослідження полягає у дослідженні ролі волонтерської діяльності при соціалізації студентів коледжу.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У процесі дослідження впливу волонтерської діяльності на соціалізацію особистості, нам, перш за все, необхідно розуміння базового поняття “волонтер”. В Україні добровільна діяльність має певну нормативно-правову базу. Так, закон України “Про волонтерську діяльність” визначає волонтера, як “фізичну особу, яка добровільно здійснює соціально спрямовану неприбуткову діяльність шляхом надання волонтерської допомоги” [3]. Таким чином, ми можемо стверджувати, що волонтер самостійно приймає рішення про участь

в суспільно корисній діяльності, не чекаючи від неї будь-якої матеріальної вигоди. Тобто, вже на даному етапі можна говорити про те, що відбувається процес соціалізації, коли особистість самостійно вирішує стати більш залученою в суспільне життя і принести користь громаді або державі. Волонтерство може мати різну специфіку і бути “організованим або неорганізованим, здійснюватися індивідуально або в групі, в громадських або приватних організаціях” [6, 171]. Незалежно від даних відмінностей, процес соціалізації особистості є незмінним. Однак, якщо волонтерство матиме організовану структуру і чітко визначену мету, якість роботи буде більш високою.

Розуміючи суть поняття волонтерської діяльності, виникає питання про можливість приймати в ній участь усіх категорій громадян, незалежно від наявності певних знань в тій чи іншій області. Так, О. Веремеєнко зазначає, що “специфіка волонтерської діяльності полягає в тому, що здебільшого не ставить високих вимог до професійних здібностей і навичок особистості, досвіду виконання діяльності, однак ставить підвищені вимоги до особистості волонтера” [1, 89]. Таким чином, основним фактором є особистісні характеристики волонтера, наявність у нього різного роду компетенцій, необхідних для проведення ефективної діяльності і які дозволяють вирішувати проблеми, що виникають в процесі роботи.

Також важливим фактором можна вважати бажання волонтера застосовувати компетенції, що мають теоретичну спрямованість, на практиці. Тому що володіння компетенціями лише в теоретичному значенні не принесе позитивного результату проведеної діяльності. Тому, бажання особистості застосовувати наявні у неї компетенції в практичній площині також можна вважати одним з етапів процесу соціалізації, коли особистість виявляє бажання або ж має внутрішню потребу застосування своїх знань, умінь і навичок для становлення себе в суспільстві в якості повноцінної та необхідної одиниці.

Однак, О. Веремеєнко також вказує на необов’язковість, в деяких випадках, визначених професійних знань для проведення волонтерської діяльності. З цим твердженням можна погодитися не в повній мірі. Якщо ми маємо на увазі волонтерську діяльність, спрямовану на розвиток громади (наприклад, облаштування парків, проведення соціально значущих флешмобів), то дане твердження має під собою підґрунтя. У разі проведення волонтерства більш масштабного рівня, державного або міжнародного, професійні якості в певних напрямках грають важливу роль.

СОЦІАЛІЗАЦІЯ СТУДЕНТІВ КОЛЕДЖУ ЗА ДОПОМОГОЮ УЧАСТІ У ВОЛОНТЕРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

В обох випадках волонтерської діяльності, участь в ній можуть брати громадяни різних вікових груп. Інколи, люди, які мають більший життєвий досвід можуть бути цінними кадрами для проведення того виду діяльності, в якій у них є знання. Однак, основним мобілізаційним середовищем волонтерства є молодь, зокрема студентство.

Якщо брати за приклад студентів коледжу, то в даному випадку необхідно враховувати той факт, що коледж часто виступає в якості провідника між школою і подальшою роботою або ж продовженням навчання у вищому навчальному закладі. Перш за все, навчання в коледжі передбачає занурення в середовище технічного характеру з проведенням практик на виробництвах. Тому, для даної категорії студентів необхідне розуміння важливості волонтерської діяльності для них. Тому що, під діяльністю соціального характеру може розумітися саме робота під час проходження практики на виробництвах. У деякому роді практика також впливає на соціалізацію особистості, проте слід враховувати, що дана діяльність надає вузьку соціалізацію, тому що при роботі відбувається соціальна взаємодія з обмеженим колом осіб, які, до того ж, є однаковими за професійною ознакою, а також мають схожі зі студентом компетенції. Тому, в даному випадку ми можемо говорити про те, що студент отримує можливість розвитку своїх професійних навичок, але соціалізація в повноцінному розумінні відбуватися не буде, у зв'язку з відсутністю соціального розмаїття.

Таким чином, волонтерство можна вважати якісним способом для соціалізації особистості. Однак необхідно розуміння самого студента в необхідності участі у волонтерській діяльності, тому що вона є особистим вибором. Так, Д. Доманчук зазначає, що “цінність волонтерства полягає в першу чергу у значущості волонтерської діяльності для самого волонтера, в можливості реалізації своїх ідей і переконань, виходячи зі співвіднесення своїх можливостей і потреб до потреб інших людей” [2, 494]. Тобто, волонтерська діяльність повинна бути близька студенту, бути йому зрозумілою. В такому випадку можна очікувати, що у нього виникне бажання взяти в ній участь, що запустить процес активної соціалізації, тому що взаємодія при проведенні волонтерських акцій проходить з людьми різного соціального та професійного спрямування. Даний процес уже не можна порівнювати з проходженням практики у вузькому соціальному колі.

З огляду на вищесказане, необхідно відзначити

важливість вибору виду волонтерської діяльності найбільш наближеного до майбутньої професії студента. Даний висновок підтверджується і висновком О. Михайличенко, згідно з яким “студентів-волонтерів цікавлять тільки ті види соціальної роботи, безпосередньо пов'язані з майбутньою професією” [4, 474]. Однак, викликає певні труднощі пошук волонтерської діяльності якщо мова йде про технічні спеціальності коледжів, тому що більшість видів волонтерства не зачіпають даний напрямок. Тому повноцінне погодження з твердженням О. Михайличенко буде помилковим.

При наявності подібного роду проблем, єдиним адекватним вирішенням можна вважати пошук волонтерської діяльності, за своєю суттю найбільш наближеної до основних спеціальностей студента коледжу. Це може стосуватися, перш за все машинобудівних і гірничих спеціальностей. Більш гнучкими для волонтерства можна вважати спеціальності, які готують фінансистів або майстрів з обслуговування автомобільного транспорту, тому що в подібному випадку є більш великі можливості як прямої волонтерської діяльності в даних напрямках, так і близьких волонтерських ініціатив зі спеціальностями студентів.

Однак, виникає питання про необхідність соціалізації для студентів коледжів взагалі та про наявність зв'язку волонтерства з соціальним розвитком студентів. Перш за все, нам необхідно з'ясувати, з яких складових складається процес соціалізації. Так, Л. Романовська звертає увагу на два етапи соціалізації студентської молоді:

1. “Етап загальної соціалізації (формування і засвоєння основних соціальних і психологічних цінностей: трудових, моральних, естетичних, політичних, правових, екологічних, сімейних);

2. Етап професійної соціалізації (засвоєння людиною тієї чи іншої професії, здобуття специфічного рольового знання, коли роль пов'язана з виконанням певного виду праці)” [5, 78].

Таким чином, перший етап соціалізації є наслідком участі студента у волонтерській діяльності взагалі, що сприяє формуванню загальних цінностей, необхідних студенту для формування себе як особистості.

Другий етап являє собою формування більш специфічних якостей і знань, необхідних для проведення професійної діяльності.

Виходячи з даних характеристик, ми можемо говорити про існування двох необхідних умов для соціалізації особистості: формування суспільних цінностей і професійних якостей або компетенцій.

Тому, відповідаючи на поставлені питання,

СОЦІАЛІЗАЦІЯ СТУДЕНТІВ КОЛЕДЖУ ЗА ДОПОМОГОЮ УЧАСТІ У ВОЛОНТЕРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

необхідно відзначити важливість соціалізації студентів коледжу, тому що це є необхідною умовою їх становлення не тільки в професійному плані, а й у плані самовдосконалення їх внутрішніх якостей. Що стосується другого питання про взаємозв'язок волонтерства з процесом соціалізації студентів, можемо відзначити, що дана діяльність сприяє як формуванню соціально значущих якостей особистості (співпереживання, бажання надати безоплатну допомогу, бажання надати допомогу своїй громаді, що призведе до розуміння важливості волонтерства в рамках всієї держави), так і професійних навичок (діяльність в рамках своєї майбутньої спеціалізації можна порівнювати з досвідом практики на виробництві).

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Основою навчання студентів коледжу є предмети технічної спрямованості. Однак, даний факт не скасовує необхідності соціалізації учнів, що сприятиме їх формуванню як повноцінних членів сучасного суспільства, що мають уявлення про соціальні цінності та здатні їх дотримуватися. Тому важливим фактором подібного роду соціалізації може виступати волонтерська діяльність, участь в якій є показником наявності основи суспільних цінностей, а також буде сприяти їх подальшому розвитку.

Також важливим етапом соціалізації є професійний розвиток студента, пов'язаний з предметом його майбутньої професії. В даному випадку, волонтерство також може надати позитивний ефект, виступаючи в якості практики професійної діяльності.

Таким чином, участь студентів коледжу у волонтерській діяльності робить позитивний вплив на формування соціально активної та професійної особистості, яка зможе бути популярною на ринку праці й застосовувати набуті знання, вміння та навички на практиці.

У той же час, отримані в ході дослідження висновки дозволяють визначити напрямки для подальших наукових розробок методичних матеріалів для підготовки студентів коледжів до волонтерської діяльності з урахуванням їх професійної специфіки, визначення і характеристики компетенцій (як загального так і професійно спрямованого типу), які формуються у студентів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Веремесенко О.В. Теоретична модель формування психологічної готовності студентів-волонтерів до роботи з людьми похилого віку / О.В. Веремесенко // Проблеми сучасної психології. – Вип.7. – 2010. – 831 с.

2. Доманчук Д.С. Роль волонтерства у процесі соціалізації студентської молоді / Д.С. Доманчук / Молодий вчений. – №2(42). – 2017. – С.491–495.

3. Закон України “Про волонтерську діяльність” [Електронний ресурс]. – Режим доступу до вид.: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>.

4. Михайличенко О.В. Волонтерська діяльність як чинник розвитку соціальної активності особистості / О.В. Михайличенко // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – №7(51). – 2015. – С.470–476.

5. Романовська Л.І. Волонтерство як засіб професійної соціалізації майбутніх соціальних працівників / Л.І. Романовська // Наукові записки. Серія: Педагогіка. – №1. – 2013. – С.77–82.

6. Социальная работа с молодежью: учебное пособие / под ред. Н.Ф. Басова. – 2-е изд. – М.: Издательство – торговая корпорация “Дашков и К”, 2009. – 328 с.

REFERENCES

1. Veremeienko, O.V. (2010). Teoretychna model formuvannia psykhologichnoi hotovnosti studentiv-volonteriv do roboty z liudmy pokhyloho viku [The theoretical model of psychological readiness formation of students-volunteers to the work with old age people]. *The problems of modern psychology*, no. 7, 831 p. [in Ukrainian].

2. Domanchuk, D.S. (2017). Rol volonterstva u protsesi sotsializatsii studentskoi molodi [The role of volunteering in the process of students socialization]. *The Young Scientist*, no.2(42), pp. 491–495. [in Ukrainian].

3. Zakon Ukrainy “Pro volontersku diialnist” [Volunteering Activity Act]. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>. [in Ukrainian].

4. Mykhailychenko, O.V. (2015). Volonterska diialnist yak chynnyk rozvytku sotsialnoi aktyvnosti osobystosti [The volunteering activity as a factor of the development of social activity of individuality]. *Pedagogical Sciences: theory, history, innovation technologies*, no.7(51), pp.470–476. [in Ukrainian].

5. Romanovska, L.I. (2013). Volonterstvo yak zasib profesiinoi sotsializatsii maibutnikh sotsialnykh pratsivnykiv [Volunteering as a way of professional socialization of future social workers]. *Scientific Notes. Pedagogic*, no1, pp.77–82. [in Ukrainian].

6. *Sotsialnaya rabota s molodezhyu: uchebnoe posobie* (2009). [The social work with youth: a school-book]. Moscow: “Dashkov i K”, 328 p. [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 27.02.2018